

ՀԱՏՈՐ Գ.

1884 ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ՏԵՏՐ 23

ՀՐԱՇԱՒԻ ՄՆՏՈՒԿԸ

ՀՐԱՇԱԼԻ ՍՆՏՈՒԿՆ

Տան տիրուհւոյ մը տանը մէջ ամէն տեսակ ձախորդութիւն կը պատահէր, և իր ունեցածը տարուէ տարի կը քիչնար: Այն ատեն որպէս անտառին մէջ բնակող ծերունի ճգնաւորին գիմել: Իւր գործոց գէշ վիճակն անոր յայտնելէ յետոյ ըսաւ.

« Ապահով եմ որ զիս հմայեր են, վասն զի տանս ընթացքը տարօրինակ բան է: Ըսէք տեսնեմ ի՞նչ ընելու է, ասոր դէմն առնելու համար: »

Ճգնաւորը որ զուարթ ծերունի մ'էր, աղաչեց որ քիչ մը սպասէ և իր մենարանին կից խցիկը մտաւ: Քիչ մը վերջը դուրս ելաւ ձեռքը դոց և կնքուած սնտուկ մը ունենալով:

« Այս սնտուկն առէք, ըսաւ կնոջ, երբք անգամ ցորեկը և երբք անգամ ալ գիշերը տարէք զայն խոհանոցը, մառանը, ախոռը, վերջապէս ձեր տանը ամէն անկիւնները, քիչ ատենէն ամէն բան կը շտկուի: Սակայն տարիէ մը ինձի բերելու է: »

Կինը ամենամեծ վատահոլութեամբ տարաւ այդ խորհրդաւոր սնտուկն, և ամէն ցերեկ ու ամէն գիշեր երեքական անգամ պտտցուց զայն տանը բոլոր անկիւնները:

Անտառի ճգնաւորին երթալուն յաջորդօրէ՛ մառանն իջաւ և սանդուղին վրայ պատահեցաւ ծառային, որ աման մը գինի գողցեր էր: Գիշերն ուշ ատեն խոհանոցին մէջ տեսաւ որ աղախինները ձուագեղ կ'ուտեն: Ախոռն ու դռնը երթալով, տեսաւ որ կովերն մինչեւ սրունքնուն կէսը աղբի մէջ էին և ձիերը, փոխանակ վարսակի՛ չոր խոտով սնած, շատ օրերէ ի վեր չէին խնամուած: Մէկ խօսքով, մէն մի քայլ առնելուն, նոր գեղծում մը կը գտնէր, և ամէն անգամուն անանկանալու պատճառ մը կը տեսնէր:

Երբ տարին անցաւ, անտառը դարձաւ սնտուկը տեղը տալու և ճգնաւորին ըսաւ.

« Ո՛հ, հիմայ տանս մէջ ամէն բան կարգին է: Ուստի կ'աղաչեմ որ սնտուկը տարի մ'ալ քովս մնայ, վասն զի իրաւցնէ հրաշալի դեղ մը կայ մէջը: »

Այն ատեն ճգնաւորն սկսաւ խնդալ և պատասխանեց:

« Սնտուկը քովերնիդ չեմ կրնար թողուլ. բայց մէջի դեղը տամ ձեզ: »

Անմիջապէս սնտուկը բացաւ, և ի մեծ զարմացումն կնոջ, մէջէն փոքրիկ քառակուսի թուղթ մը հանեց, որու վրայ սա բառեր գրուած էին.

« Կ'ուզե՞ս որ տանդ մէջ ամեն բան յաջող երթայ, աջքդ ամեն կողմ քրի՛այս ե ճշմարիտ գաղտնիքը: »

ԱՐԵՒՆ ՈՒ ԱՆՁՐԵՒԸ

Անձրեւի և մրդի օր մը, խել մը տըղաք իրարու կ'ըսէին:

« Ի՛նչ է աս... աւելի լաւ կ'ըլլայ՝ եթէ միշտ արեւը փայլէր: »

Կարծես երկինք անոնց մաղթանքն ընդունեց: Վասն զի ամիսներով՝ ամենափոքր ամսլ մը չ'երեւաց երկնքին երեսը: Բայց այս երկայն ցամաքութիւնն մեծ վընաս կը հասցնէր դաշտերուն և մարդերուն: Ծաղկունք և թփերը կը թօշնէին պարտէզին մէջ, և կտաւն, որու մեծնալըն այնքան ախորժ պիտի պատճառէր աղջկանց, հագիւ քանի մը բթամատ կը բարձրանար:

« Հիմայ կը տեսնէք որ, ըսաւ մայրը, անձրեւն ալ արեւուն չափ պիտանի է: Աստուածային այս իմաստուն կարգադրութենէն սա օգտակար ճամարտութիւնը պէտք է եզրակացնել թէ՛ մարդուս համար լաւ չէ շարունակ ուրախութեան և հաճոյից մէջ ապրիլ: Համբերող և խելացի ըլլալու համար պէտք է որ երբեմն ալ նուազ պայծառ օրեր, փորձանքներ ու տառապանքներ տեսնենք: »

Մ Մ Վ Ո Ր

Արարիչ Հայրն Աստուած՝

Իւր սիրովն անհուն՝

Յաղծ, եռանդուն,

Եւ արեւուն,

Կեանք տըւած

Է մարդուն .

Այլ, աւա՛ղ, մարդն յ'երկրի

Կը նըմանի դիւրափշուր մի սափորի ,

Հողաշէն աման որ շոյտ կը կոտրի ,

Եւ որ սակայն խոր ծոց մ'ունի գաղտնի ,

Որ' մեղր որպէս թոյն , քացախ թէ գինի՝

Կ'ընդունի անդուլ ինչ որ ալ լինի :

Մեր սրտից մէջ ալ, ծածուկ եւ անյուշ,

Անմիւս ըզգացմունք , լեղի թէ անուշ ,

Սէր , յոյս , դաւեր ու նախանձ

Գուժ , ոխ ու քէն հոգեխանձ

Մուտ գըտնեն անմեկին

Եւ անդ բընակին .

Մինչ ց'այն օր ,

Ա հաւոր

Ուր հզօր

Մահուան աջն հասնի

Եւ կոտրէ՛ զ'անի .

Եւ սափորին բեկորքն յետին

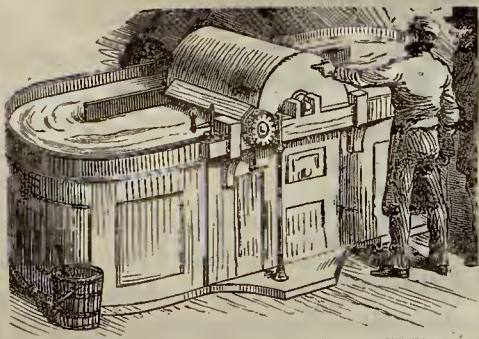
Դառնան ի ցուրտ հող վերստին :

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ Գ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

Թ Ո Ւ Ղ Թ

Ուսկի՞ց կուգայ այդ սպիտակ, թեթեւ և միանգամայն հաստատուն սիրուն թերթը, որոյ վրայ ձեր գրիչը կը սահի գըրութեան տառերը գծելով: Կարելի է ձեզ անհաւատարի թուէր, փոքրիկ ընկերներս, երբ որ ըսէի թէ այդ սիրուն թերթը՝ փողոցի մէջէն ժողովուած աղտոտ ցնցոտիներէ շինուած է: Բայց այս խիստ ճշմարիտ է, և ահաւասիկ ինչպէս կը շինուի թուղթը:

Աղքատ մարդիկ կը ժողվեն ցնցոտիները աղտեղութեանց մէջէն: Նոքա կըռնակնուն վրայ կողով մը կը կրեն որոյ մէջ կը լեցնեն ժողվածին: Գործարան բերուած բոլոր լաթերը հինգ կամ վեց տե-

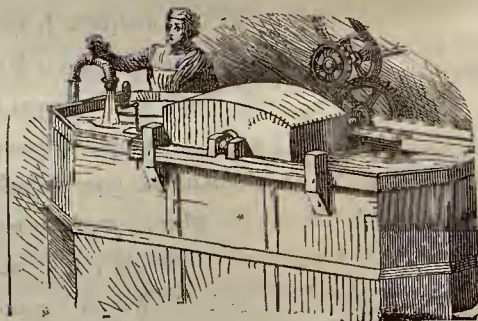
Ցնցոտիները մանրող գլան

սակ կը զատուին: Կանանց է սովորաբար այս պաշտօն, ինչպէս նաեւ տնոնց գործն է՝ ցնցոտեաց ճարպը և աղտը հանելու համար մոխրաջրով աղէկ մը լուսլէն յետոյ՝ բոլոր կարերը քակել:

Լաթերը թել թել կը բաժնեն՝ ձգելով զանոնք երկար ատեն ջրի մէջ կամ թաց տեղ մը, և այսպիսով կակղելէն ետքը ծանր մուրճերու կրկնապատիկ հարուածներով, զորս չորեւորժ մեքենայ մը կամ վազուկ ջրի ընթացք մը շարժման

մէջ կը դնէ: Ասկէ վերջը, ուրիշ նոր ամաններու մէջ սովորվաւեայ թիթեղներով պատած գլաններ կը գործածուին: Ուրիշ թիթեղներ անշարժ կոճղի մը վրայ հաստատուած են. գլանները այնպիսի կերպով մը կը դառնան, որ իրենց թիթեղները կոճղերուն վրայ խաչաձեւ կը դրուին: Այս մեքենայից մին լուացող կը կոչուի. գլանը հոն աւելի հեռացած է կոճղէն և անցնող ցնցոտին, սպտառուած և ցաւատեալ դուրս կ'ելլայ: Ուրիշ մեքենայ մը, որոյ թիթեղները նուազ անջրպետեալ են, ցաւատեալ ցնցոտին զանգուածի կը չըջէ:

Ցնցոտիները ճերմկեցնելու համար, կամ թել թել չբաժնուած կը դնեն թաց մաշերու վրայ, սենեկի մը մէջ, քլոր կոչ-

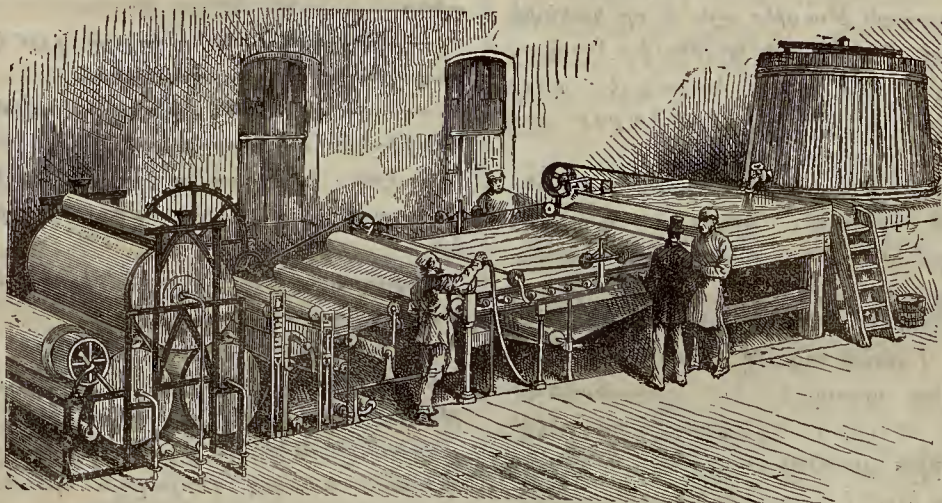
Ցնցոտիները մանրող գլան

ուած գոյ ցցութեան մը աղղեցութեան տակ, կամ զանգուածին մէջ կրային քլոր կոչուած աղ մը խառնելով: Ժամէ մը ետք այս զանգուածը կատարելապէս սպիտակ է:

Ցետոյ կը բերուի փայտէ կարասիի մը մէջ, ուր պղնձէ խողովակներ չողի միջոցաւ տաքութիւնը կը պահեն. հոն կը լուծուի ջրոյ որոշեալ քանակութեան մը մէջ: Շատ հոգ կը տանին որ մէջը զընդակներ կամ թանձր մասեր չգտնուին:

Գործաւորը կ'առնուէր կաղապար մը, որ կը բաղկանայ արայրէ խաչածեւ թելերէ լի և տակէն քանոնիկներով բռնուած մեծ կակ շրջանակէ մը : Ասոր վրայ շինուած է, թղթի թերթի մը մեծ ութեամբ ուրիշ նուրբ շրջանակ մը : Այս կաղապարը երկու ձեռքով և կողմնակի ուղղութեան մը մէջ բռնելով, կ'ընկղմէ հեղուկին մէջ : Երբ բոլորովին թրջած է, վեր կը վերցընէ հորիզոնական ձեւով, անանկ որ զարձեւալ մեծ շրջանակին վրայ կը բռնէ,

զեն որպէս զի բոլոր աւելորդ ջուրը մղուի : Յետոյ կը վերցընեն խժուճները, և թերթերը մէկգլմէկու վրայ դրուած նորէն մամուլի տակ կը ձգուին, յետոյ զանոնք օդի հոսանքով կը չորցնեն, և թուղթը շինուած լմացած է, գոնէ այնպիսի մի թուղթ որ կրնայ ծառայել տպագրութեան և փորագրութեան : Իսկ այն թուղթը զոր դրելու կը գործածէք, սկստք է որ նա սոսնձով մածեալ ըլլայ որպէս զի մեկանը չծծէ :

Թուղթ շինող շոգեշարժ մեքենայ

որ կը կազմէ տեսակ մը ուռիան և լուծեալ զանգուածին մէկ մասը, ջուրը կը հոսի և թղթի թերթը շինուած է : Մեծ շրջանակէն կ'անցնի մի երկրորդ գործաւորի, որ կը դնէ թղթի թերթը, որ դեռ խիստ թաց և զիւրաբեկ է, բրդեայ խժուճի մը վրայ : Այս թերթին վրայ կը դնէ մի ուրիշ խժուճ, և այսպէս շարունակաբար : Երբ որ այսպէս վրայէ վրայ որոշեալ թուոյ մը չափ կը դրուի, կոյտ մը կը ձեւանայ զոր մամուլի տակ կը ձը-

ջայն սոսնձելու համար, կ'ընկղմեն թուղթը ծրարով, դաղջ ջրոյ մէջ, որ կը սլարունակէ պաղլեղ (շապ) կոչուած աղ մը, և զօգուղ ստանձ մը այն կարասին մէջ, որոյ մէջ կը դրուի զանգուածը ձերմըկնալէն ետքը : Քիչ մը վերջը կը բանան թերթերը, զանոնք կը գտտեն, և երբ յաւ թրջեալ են, կը դնեն խժուճներու վրայ, մամուլէ կ'անցընեն և կը չորցընեն, վերջապէս կը մաքրեն այն պղտիկ մաղերը որք խժուճներէ կ'սկսած

կրնան ըլլալ, և կը կազմեն հինգհարիւրական թերթնոց պատասներ :

Մեծ լրագրաց թերթերը կը շինուին, ջուրը հաստ կտաւի մը վրայ թափելով, որ երկու հորիզոնական ձեւով գլաններու մէջ տեղ կը շարժի : Այս թերթը, երբ բաւական պնդանայ, կ'անցնի ուրիշ երկու խժժապատ գլաններու մէջտեղէ : Հոն կը կորսնցունէ իւր ջուրը և կը պատասի թմբկածեւ գործիի մը վրայ, ուսկից դարձեալ կը քաշեն երկայնութեան բաժնելով, մամուլ տակ դնելու համար :

Լաւագոյն թուղթը այն է որ կանեփի և վուշի ցնցոտիներէ կը շինուի : Բամբակէն շինուածը աւելի կակուղ է : Բայց բամբակի և կանեփի խառնուրդը լաւ թուղթ մը յառաջ կը բերէ :

Աւելի առաջները շինուած է նաեւ թուղթ յարդէ, կեղեւէ, դայլակէ (հոպլոն) եղիճէ, մուշէ (կպիմկիւմի-մի) սլրտուէ, թթենիէ, սէղէ (այրքօրոս) խարէ : Կրնայ նաեւ գործածուիլ ուրիշ (գայլն աղամը) ուռիի, բարտիի (գալաք աղամը) եւ չազանակենիի մանր ձիւղեր : Եղիպտացիք կը շինէին Բաբերիա ըսուած թփի մը կեղեւէն, ուսկից ելած է դաղիներէն բաբիե անունը :

Խաւաքարտը (մուգաւա) կը շինուի թըղթի կտորուանքով : Զանգուածը կը քամուի և մամուլ տակ կը դրուի : Թերթերը կ'անցնին յետոյ՝ իրարու բաւական մօտ երկու գլաններու մէջտեղ : Ասոր կ'ըսուի թիթեղնագործ մեքենային անցընել :

Մ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ

ՎՈՒՈՆՆԵՐԸ

Վահրամ, աշնան օր մը հօրը հետ պըտըտած ատեն, առաջին անգամ ըլլալով նշմարեց տերեւներուն արմատը եղող կուկոնները, և հարցուց թէ ինչի՞ կրնան ծառայել :

« Տղաս, այս կոկոններէն ոմանք յառաջիկայ տարուան տերեւները կը պարունակեն, ոմանք ալ ծաղիկները :

— Ի՞նչպէս, հայրիկ, տերեւներն ու ծաղիկներն արդէն կազմուած են կոկոններուն մէջ :

— Այո, այս կոկոնները գարնան կը բուսնին, տերեւներն ցցուելուն պէս ապա ծանր ծանր կը մեծնան, մինչեւ որ յաջորդ գարունը գալով՝ իրենք ալ ցցուին :

— Ինձի անանկ կուգայ, հայրիկ, թէ ձմեռը անոնցմէ շատերն անշուշտ կը սառնին :

— Ամենեւին, անոնք ցրտոյն դէմ կ'առարկապէս պատսպարուած են :

— Շատ կը դիտեմ, բայց չեմ տեսներ թէ ինչպէս պատսպարուած են :

— Լաւ, կեցիր որ ես ցուցունեմ քեզ զի բոլոր տերեւներն արդէն թափած են :

Երբ հայրը չազանակենիի ձիւղը ձեռք առաւ, ըսաւ :

« Լաւ դիտէ թէ այս կոկոններն ինչ տեսակ խեթով ծեփուած են . խոնաւու թիւնը չի կրնար ներս անցնիլ : Ա՛ռ սա պնդասեղն մէկիկ մէկիկ վերցուր այս կուկոններն ծածկող գորշագոյն պատեանները : Ի՞նչ կը տեսնես :

— Նմանօրինակ ուրիշ պատեաններ, բայց անոնք կանանչ են :

— Վերջը :

— Ահա անոնք ալ վերուցի, և տակէն տեսակ մը ձերմակ բան ելաւ, որ բամբակի կամ ոտեւի կը նմանի : Ասիկայ ինչի՞ օգուտ ունի :

— Ի՛նչ, չ'էմ հասկնար : Ասոր օգուտը մատաղ ծիւերն ցուրտէն պահպանելն է : Այդ ստեւն ալ վերցուր, այն ատեն չազանակենիին տերեւները պիտի գտնեն, բայց այնքան փոքր են որ, զանոնք լաւ տեսնելու համար՝ խոշորացոյց մը հարկաւոր է : Հիմա որ տերեւները տեսար,

ծաղիկը դիտէ :

— Ծաղիկը մի, հայրիկ, ըսել է արդէն ծածկէ :

— Այո՛, անշուշտ, ծածկ է : Այն ալ սա կոկոնին մէջն է, ճիւղին ծայրը, և միւսներէն աւելի մեծկակ է :

— Ինչպէս ասոր խեղճ աւելի թանձր ու ստեւն աւելի չատ է. ըսաւ Ահարամ, կոկոնը քակելէ վերջը : Պատճառն ինչ է :

— Տղաս, ծաղիկը տունկին ամենէն թանկագին մասն է, քանի որ անտի կուգայ այն հատիկն, որ ուրիշ նմանօրինակ տունկեր յառաջ պիտի բերէ : Ուստի, Աստուած որ ամէն բան ստեղծած է և կ'ուզէ իր արարածներն մշտնջենաւորել, ծաղիկներն խիստ լաւ պատասխարած է : Եթէ այնպէս չ'ըլլար, խել մը փափկատեսակ տունկեր կ'ոչնչանային ամէն տարի :

« Ահարամ ստեւը վերցնելով, գնդասեղի գլխու մեծութեամբ շատ մը կոկոններ դտաւ :

« Ահա՛ ծաղիկն, ըսաւ հայրը : Երբ դարնան դաղջ հովը փչելու ըլլայ, այս փոքրիկ կոկոնները մեծնալով զիրենք շրջապատող ստեանը մէկ դի կ'ընեն, ըստեւը կը շորնայ, և կոկոնը օդ առնելուն պէս՝ արագօրէն կը բացուի, և այն ատեն երեւան կ'ելլէ շաղանակենիի գեղեցիկ ծաղիկը, զոր դու այնքան կը սիրես :

— Բայց, հայրիկ, բոլոր ծառերուն կոկոններն ալ խէժ ու ստեւ ունին :

— Ամէնքն ալ քիչ շատ ունին : Երբ կեռաս կը ժողուէիր, անփութութեամբ կոկոններն փրցուցած ատենդ, մաքէդ կ'անցնէի՞ր որ յաջորդ տարուան պտուղին մէկ մասը կ'ոչնչացնէիր :

— Անշուշտ է՛, մաքէս չ'էր անցներ. բայց հիմայ որ գիտեմ, կեռաս և բալ ժողված ատենս քիչ մ'աւելի զգուշութիւն պիտի ընեմ :

ՅԱԿՈԲ ԵՒ ԻԻՐ ԸԱՐՆԿԱՄՆԵՐԸ

Շարունակութիւն. տես տետր. 22

Դ.

Հետեւեալ օրն առտուն խիստ կանուխ անկողնէն ելաւ որ բոլոր գիշերն տանջաբան մ'եղած էր գողցես. հազուեցաւ նա շտապաւ ու դաշնակին առջեւ նստելով զարնելու փորձեց. քիչ մը զուարճանալու պէտք ունէր նա : Սակայն անօգուտ փորձ մը՝ մատերն իրաւ կ'երթեւեկէին դաշնակին վրայ բայց բոլորովին սխալ ձայներ կ'հանէին : Արդ պատուհանն բացաւ, լայն թեւաթող մը քաշեց ու երկնցաւ վրան : Ամենագեղեցիկ առտու մ'էր. երկինքն պարզ էր թէ և հորիզոնն քիչ մը միւշապատ : Յակոբ ընդ երկար կ'դիտէր այս գեղանկարն տեսակ մ'անօրոյ նայուածքով որ մտազբաղ անձերու յատուկ է :

Դուռն զարնուեցաւ : Վարդան ներս մըտաւ :

Քաղաքավարական քանի մը խօսքերու փոխանակումէ զինի Յակոբ բացադանչեց ու ըսաւ .

— Չ'ես կարող երեւակայել ինչքան դժուարին կացութեան մէջ կ'գտնուէի երէկ գիշեր : Անձկութեամբ համակուած անկարելութիւն կ'գտնէի ըսածներուդ մէջ :

— Եւ սակայն ճամբարիտ է ինչ որ ըսի, յարեց Վարդան, ժամանակ չ'կորուսենք, ճամբայ ընկիր :

— Ինչպէ՞ս բանալու է խօսքը :

— Այդ ասպագային թող. սարազաններն մեզ կ'ներշնչեն. հինգ վայրկեան յետոյ Յակոբ ու Վարդան Զարէհի տան դուռը կ'զարնէին : Բացուեցաւ :

— Զարէհն ո՞ր է, հարցուց Յակոբ :

— Հոս չ'է, պատասխանեց բացողն :

— Չ'գիտէք ուր գնաց և ո՞ր կարելի է գտնել զան :

— Իրաւի չ'գիտեմ :

Յակոբ ու Վարդան իրարու երես սկսան նայիլ յուսաբեկ :

— Ե՛հ, որո՞ւ կ'սպասենք ըստ յանկարծ Վարդան : Քալէ գուցէ սրճարանը կ'գըտնենք զանի : Եւ սկսան արագապէս քալել :

Յակոբ, որ քանի մը քայլ ետեւէն կ'երթար Չարէհն նշմարեց հեռուէն որ սըրճարանէ մ'ուրիշ սրճարան կ'անցնէր :

— Աւասիկ Չարէհն, փութաց ըսել նա միմւադին : Հոն սրճարանին առաջն է :

— Սպասենք, պատասխանեց միւսն, որ ներս մտնէ ու ժամանակ ունենայ խաղի նստելու : Մենք այս տեղերը ժուռ դանք ու քառորդէ մը կ'դառնանք զանի :

Տասնեւ հինգ երկար ու լոին վայրկեաններ անցան : Ոչ ոք խօսեցաւ : Ամեն մէկն իր ծանրադին խորհրդածութեանց անդունդներն էր : Յակոբ քարի մը վրայ նստած իր առջեւէն հոսող առուակին ծըփանքն կ'դիտէր ակնապիշ : Վարդան թուրքէն փոքրիկ քարերով կ'խաղար գաւազանին ծայրովը :

— Ե՛լ տեսնեմ, ըսաւ Վարդան, դէսլի սրճարան :

— Ձե՛մ համարձակիր, յարեց Յակոբ սրճարանին դուռն հասնելով : Ներս մտնել վախելով որ Չարիհ չ'դժկամակի զմեզ իր անկանոն վարուց վերահասու գտնելով :

— Ինձ հետեւէ, պաղարիւն եղիր :

Չարէհ իրօք հոն էր • սեղանի մ'առջեւ նստած զրպանէն չարունակ ստակ կ'հանէր : Իր խաղակիցներուն գոհ դէմքերն կ'ցուցնէին թէ Չարէհն էր կորուսողն ըստ ուսում բոլորովին վշտաբեկ չորս զին անձկալից նայուածքներ կ'նետէր :

— Վերջին դահեկանս ալ, րացագանջեց նա, գրպանս փուլ մը չ'մնաց :

Այս երկու պարբերութիւններն որ, ըսենք ակամայ, բարձր արտասանուեցան մինչեւ Յակոբի ու Վարդանի ականջն հասան :

— Ահա յարմարագոյն ժամանակն նորա

մտեւելու, ըսաւ Վարդան որ մինչեւ այն ատեն Յակոբի հետ անտեսանելի կերպիւ զրան ետեւը պահուըտած էր : Վարդան կամացուկ մը Չարէհի մօտ երթալով ձեռօքը ուսին դպաւ եւ քանի մը վայրկեան լոին դիտեց զանի : Յակոբ գլուխն դարձուց կաս կարմիր կտրեցաւ նա ու աչերն վար կախեց : Այս համը խօսակցութիւնն, եթէ կարելի է այսպէս ըսել, մեծապէս ազդեց Չարէհի վրայ որ անմիջապէս թուղթերն նետեց ձեռքէն ու ոտքի ելաւ,

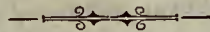
Դահեկանն, զոր զրպանէն հանած էր քիչ առաջ եւ զոր կորսուած կ'սեպէր քանի որ բաղդն չ'լը ժպտեր իրեն նոյն օրն, գրպանն զրաւ աճապարանօք :

Վարդան անոր ձեռքէն բռնելով նշան ըրաւ իրեն հետեւելու : Երեքն միասին դուրս ելան ու սկսան կամաց կամաց դէսլի ծովեզրն յառաջել : Յակոբ երբ ստուգեց թէ մինակ են Չարէհի վրայ կարեկցութեան նայուածքներ նետեց ու ըսաւ :

— Դու հոն :

Չարէհ սկսաւ ծամծմել :

Շարունակելի

ԿՐՈՂՐՔ ՔԼԻՊԼԷՆՏ

ՆՈՐԸՆՏԻՐ ՆԱԽԱԳԱՀ

ՄԻՍՅԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՈՅ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ

Մի քանի ամիս ի վեր Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց մէջ մեծ յուզում եւ շարժում կը տիրէր, նոր նախագահի մը ընտրութեան առթիւ, որ կը կատաուրի չորս տարին մի անգամ :

Վերջին ընտրութեան ատեն հաւանաւ կան ընտրելիներն էին՝ Պ. Պէյն Հանրապետականաց, եւ Պ. Կրովլըր Քլիվլէնտ ռաժկավարականաց կողմէն :

Անկարելի է երկու կողմանէ կազմուած ժողովներուն, հանդէսներուն եւ խօսուած ատենաբանութեանց նկարագրութիւնն ըզել, ուստի յառաջագոյն այնպէս կը

գուշակուէր թէ Պ. Պէն ընտրուի, քանզի չատ հարուստ միլիոնատէրներ նորա կողմնակից էին. բայց միլիոնները չկարողացան առաքինութեան և համեստութեան յաղթանակ տանիլ, պարտեալ մէկ կողմ քաջուեցան և Պ. Կրովըր Բիւլլէնտ ընտրուեցաւ նախագահ :

անկաշառութեան և անկողմնակալութեան պատուական համբաւն ստացած էր :

Պ. Կրովըր Բիւլլէնտ 1837 մարտ 18ին ծնած էր ի Նիու-Ճէրսէ : Բարեհամբաւ գերդաստանէ մը սերեալ նշանաւոր փաստաբան մ'է : Իւր հայրը երիցական բողոքական հասարակութեան մէկ երէցնէր :

ԿՐՈՎԸՐ ԲԻՒԼԼԵՆՏ

Պ. Բիւլլէնտ և Պ. Պէն բոլորովին իրարու հակառակ բնաւորութիւն և ընթացք ունէին : Պ. Պէն միլիոնատէրերու և միլիոններու կրթնած մարդ մ'էր, Պ Բիւլլէնտ բաղդատապէս անշուք էր, և աղքատ իսկ էր Պ. Պէնի քով, և իւր պաշտօնավարութեան մէջ պարկեշտութեան չստոր Գ

Պ. Բիւլլէնտ կանուխ կորուսանելով զիւր հայր, 17 տարեկան հասակին մէջ աւրուստի խնդրով զբաղիլ սկսաւ : Բաւական ժամանակ նեղուեցաւ բայց վերջապէս յաջող փաստաբան մ'եղաւ : 23 տարեկան ընդհանուր դատախաղի օգնական եղաւ իւր նահանգին մէջ : 1870ին ժողո-

վուրդը զինք դատաւորական բարձր պաշտօնի կոչեց ստուար մեծամասնութեամբ և 4 տարի յետոյ հանրային պաշտօնէքաշուելով իւր արուեստին պարապիլ սկըսաւ : 1881ին քաղաքապետ ընտրուեցաւ , իսկ 1883 յունվար 1ին 192000 քուէի մեծամասնութեամբ Նիու-Եօրք մեծ նահանգին կառավարիչ ընտրուեցաւ :

Պ. Քիլվինտ զօրաւոր կազմուածքով լրջամիտ և բարի մարդ մ'է սիրուն և հաճելի դէմքով : Կանոնաւոր , աշխատասէր և սրարչ կեանք մը կը վարէ : Քիչ պէտքեր ունի , ուստի և քիչ զրամով կրնայ շատանալ , հետեւապէս անկաշառ և պարկեշտ է :

ԱՌՏՆԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Մ Ա Ս Ն Բ .

ՏՃՆ ՆԻԹՈՒԿՈՆ ԿՈՋՄՈՒՐՈՒԹԻՒՆՆԸ

ԴԱՍ Է .

ԽՆԱՅԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ — ՀԱՇՈՒԵԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

— ԵԼՄՏԱՅՈՅՑ

(Շարունակութիւն . տես քիւ 22)

« Դրացուհիս , անհաւատալի է թէ որքան շատ գործ կրնայ կատարուիլ երկու գիշերուան միջոցի մէջ , երբ մարդ փափաքի զբաղիլ և երբ առաջուց կ'որոշէ մէն մի գործի յատուկ ժամանակը :

« Ասկէ դատ՝ կարգապահութեան և կանոնաւորութեան մասին շատ անաչառ ենք :

« Մեր բոլորտիքը բան մը չկորսուիլ , վասն զի ամեն առարկայ իր յատուկ տեղն ունի . ուստի ոչ ժամեր և ոչ վայրկեաններ ի դուր կ'վատնուին բանալիներ , մկրատներ և ուրիշ առարկաներ իրեն փնտռելու համար :

« Ես կարող եմ մտածիլ իսկ գտնել գնդասեղ մը , ասեղ մը :

« Այս կերպով միշտ ունիմ պարապոյ ժամեր , եթէ տաղտուկ զգամ . տղոցս համար հագուստներ կ'ընենմ և ոչ տատայի պէտք ունիմ , ոչ կար կարողի :

« Վերադարձանք մեր տունը :

« — Կնոջս ըսի , քաջ յիշէ առաւու կանուխ

եղելու խնդիրն և ըստ հաճոյս բանալիներ դրամ ներու հնարը :

« Եկնս իմացաւ միտքս : Ժամանակ մ'ամեն բան կարգով ու կանոնով գնաց տան մէջ , եւ ստեպ ժամացոյցը նայելով գործ կ'տեսնուէր : Մանր մունր ծակեր գոցուեցան . բայց շատ հանցած նորէն բանալիներ փնտռել պէտք եղաւ : Առատութիւնը մեղի չցցուց իր երեսն , և սակայն Սուրէն , տարւոյն վերջը , երեք չորս հարիւր ֆըրանք խնայեց :

« — Ճշմարիտը չեմ հասկնար թէ Սուրէն ինչպէս կ'դարձնէ իր տունը , կ'ըսէր կինս :

« — Անշուշտ մեզմէ աւելի կ'ինայէ : Երթանք նորէն զինք տեսնելու :

« Այն ժամանակ ուղղակի անոր հարցուցինք թէ ինչպէս այնքան լաւ կ'մտաւարարէ իւր տունը , երբ արմուտաց գինն օրէ օր կ'աւելնար :

« — Այդ շատ պարզ է , պատասխանեց Սուրէն , ինչ որ մէկ կողմէ կ'կորսնցնէ մարդ , միւս կողմէ կ'շահի :

« Ժամանակ մ'իմ՝ բարեկամներուս հետ դուրս կ'եղնէի որ խաղամ . կինս այցելութիւններ կ'ընէր և մերթ ընդ մերթ մէկ քանի անձեր ճաշի կ'հրաւիրէր : Հիւրասիրութիւնը լաւ բան է , բայց պէտք է այնպէս ընել որ հիւրը չնեղուի : Հիմալ տունը կ'իստինք , կա՛յ աւելի քաղցր ընկերութիւն մը քան ընտանեկանը :

« Հասկցանք որ տղոց հետ , ծերունիներուն , հետ խնդալ խաղալ՝ ձմեռները վառարանին մօտ , և դարնային պտղամեղեկներն ու դաշտերն շատ աւելի հրապուրելի են քան թէ արտաքին զուարճութիւններ , հանգէսներ և պարեր :

« Եւ այս ամեն ընտանի և մտերմական հանդէսներն աւելի խնդութիւն կ'պատճառեն , աւելի քիչ ծախք ընելու կ'ստիպեն մեզ քան թէ նոր շրջադրեանները , շալերն ու տանթեղներն որ մեր պաշտօնական ընդունելութեանց կամ այցելութեանց համար անհրաժեշտ կ'համարուին :

« Տուն դարձանք՝ այս հրահանգներուն հետեւելու դիտաւորութեամբ :

« Եւ հետեւեալ օրն խոշոր տառերով գրեցի մեր սրահին դրան վրայ այս բառերն որ Սուրէնի բարօրութեան պատճառները մեզի կ'յիշեցնէին . — աշխատանքիս , խորհուրդս , խաղալուս , ընտանեկան խնայութեան , յարաբերութեան : (*)

(*) Այս նկարագիրը գերմաներէ թարգմանած և արտատպած է Օր. Էր. Ուելթ իր ապագայ գրքի « Երեւան » անուն գործին մէջ :

Հաղուեցիստութիւն. — Ժամանակ մը կ'կարծուէր թէ կանանց համար ոչ միայն անօգուտ՝ այլ և դժուարին է թուաբանական ուսումը : Անօգուտ՝ որովհետեւ թէ չուկայի և թէ տնային հաշուական գործեր մարդու բաժինն էին , դժուարին՝ որովհետեւ կնոջ միտքն անկարող կ'համարուէր ըմբռնել թուագիտական նրբութիւններ : Բայց հիմակ ժամանակները փոխուած են : Ամեն խելահաս անձինք , կ'վճկայեն որ անհրաժեշտ է հաշուեգիտութիւնը կանանց համար , քանի որ եթէ ոչ ամեն , գոնէ տան առօրին ծախսուց մատակարարութիւնն իր ձեռքն է , քանի որ աղջկունք թուաբանական մինչեւ իսկ չափազիտական ուսմանց այնքան ընդունակութիւն կ'ցուցնեն որքան պատանիք : Այժմ՝ եթէ ոչ ծաղրելի , տարօրինակ է ալ մը կ'երևի այն կինն որու մատեր թուանշաններու պաշտօն կ'կատարեն : Քանի որ այսօր կինը կոչուած է տուն կառավարել , առտնին ծախքեր անձամբ ընել , տումար բռնել , անտարակոյս պարտաւոր է նաև , եթէ ոչ բարձր , գոնէ թուաբանութեան տարրական սկզբանց վարժիլ , որպէս զի իր տնային հաշիւները կանոնաւորապէս կարգադրէ , և քիչ չատ կ'ընձուտ առուծալի գործերու մէջ չչլօթի և չխաբուի :

Տանտիկին մ'որ չգիտեր իրերու արժէքըն ու գինը , որ , ինչպէս ռամկօրէն կ'ըսեն , ելածն ու մտածն , այն է տան ելքն ու մուտքը չիմանար , որ գրի չառներ ամեն գնած բաներն և իր ամսական կամ տարեկան ծախսուց վրայ որոշ դաշափար մը չունի , չկրնար լաւ տնտեսուհի և խնայասէր մատակարարուհի լինիլ : Տնտեսադէտ կինը , սովորաբար միամիտ ու դիւրահաւան , չգիտէ սակարկել , չգիտէ տան շահերը պաշտպանել և ստակին արժէքը գնահատել , և ոչ իր պիտոյքը կա-

նոնի տակ դնել , ուստի այնպիսի ծախքեր կ'ըմենայ , այնպիսի ծանր և քմահաճ պահանջումներ կ'ընէ , որոց ծայրը կ'ործանում է :

Մ. ՄԱՄՈՒՐՅԱՆ

Շարունակելի

ՍԵՒԱՍՏԻԱ — ՍԵՒԱՍՏ

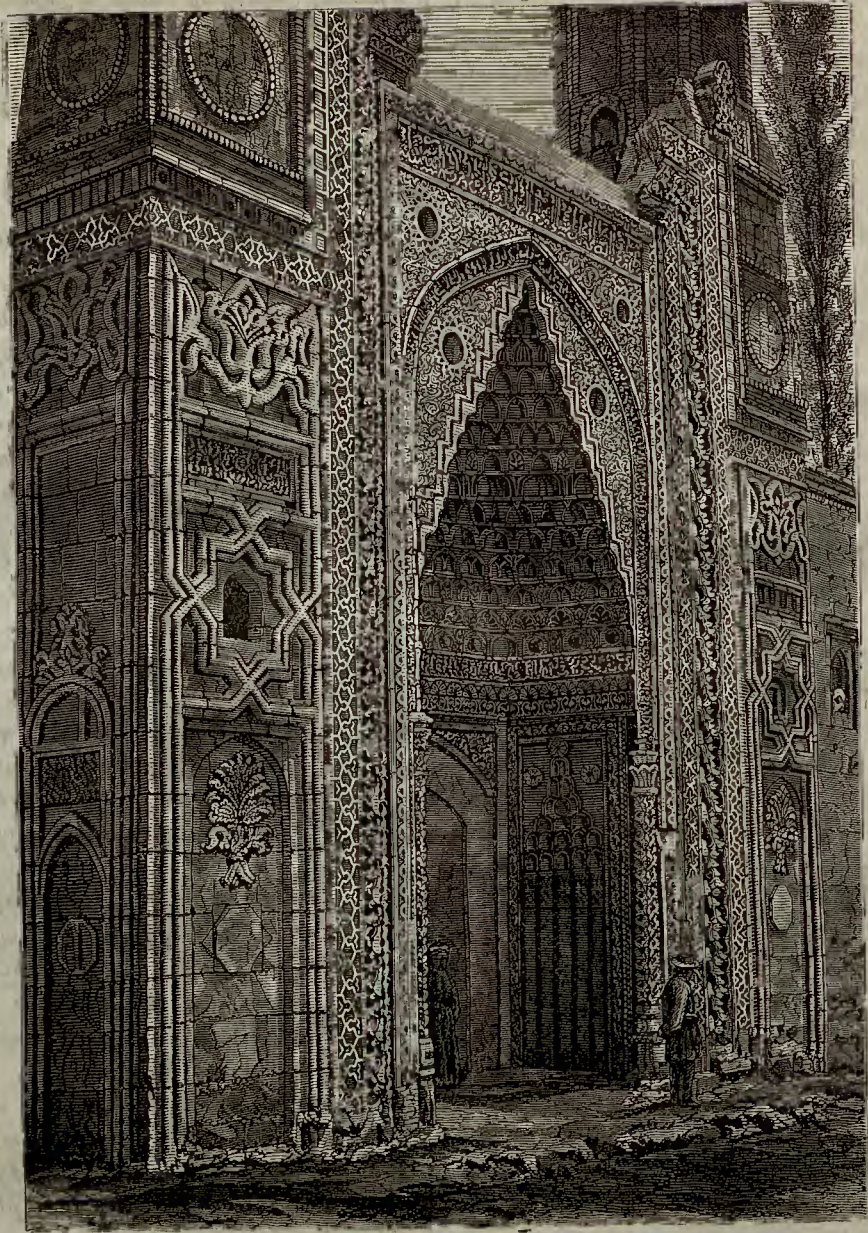
Շարունակութիւն եւ վերջ , տես տետր 22

Լիճ , ուր քառասուն մանկունք ձգուեցան , գրեթէ կից է յիշեալ գերեզմանատան : Լիճը չկայ այժմ , այլ տարածեալ ճահիճ մ'է , բայց ակն մի կայ , ուստի ջուր կը բղխի , վրան քարաշէն ծածկած :

Հայոց վարժարաններու գլխաւորն է Ուսումնարան թարգմանչաց անուամբ՝ որ Մայր եկեղեցւոյ մօտ է : Սոյն վարժարանն 12 մասի բաժանեալ է , որոց երեքն աղջկանց են : Սոյն վարժարանաց նիւթական և ուսումնական հոգը ստանձնած է Սեմեթերիմեան բազմարդիւն ընկերութիւնն : Սոյն ընկերութիւնն 32 տարիէ ի վեր հիմնեալ է , և այժմ արդիւնաւոր վիճակի մը մէջ կը գտնուի . բաւական կալուածներ ունի , և երկու մեծ խան , որոց ամբողջ եկամուտներն ղարոցներուն նուիրած :

Կայ նաև Աճճնուէր ընկերութիւնն , որ հասակաւորաց ձրի դաս կուտայ կիրակի օրեր , Լուսաբէր ընկերութիւնն , որ կարօտ ուսանողաց ուսումնական և նիւթական պէտքերը կը մատակարարէ , Համալսարանական ընկերութիւն , որ բացած ունի երկսեռ վարժարան , ուր կ'աւանդուին կարեւոր և վաճառական ուսմանք : Աղջկունք կ'ուսանին մանեկ և դործեկ գունաւոր շալ , մանիսա , երեսի սըրվիչ , թաշկինակ , եւայլն , որոց համար յատուկ վարպետ կին մը կայ և վարժարանի մէկ կողմն գործարան ըրած է :

Սերաստիոյ մէջ իբր հնութիւն կը հա-

Քանդակեալ դուռն Կօթ Մհարեսի

մարուի վերին բերդ , որոյ գագաթը նոր շինուած է հասարակաց ժամացոյցի աշտարակ մը : Իսկ ներքին բերդը քակուած է բոլորովին , և տեղը տուններ շինուած : Վերին բերդի ստորոտը նշանաւոր չէնք մը կայ ամբողջ մարմարիոնէ , կրկին մի-նարեներով , արտաքուստ խիստ շքեղ քանդակազարդ , մանաւանդ դրան ճակատը , ինչպէս մեր դրած պատկերին մէջ կը տեսնուի : Սոյն ճակատին վրայ կայ իննգլխեան երկու վիշապ քանդակեալ և արուեստակերտ ծաղկունք , իսկ ներքին կողմն շքեղ չէ : Կէօք մէտրէսէ կ'անուանեն զայս :

Ներքին բերդի մէկ մասին մէջ կան երկու մէտրէսէներ դէմ առ դէմ կառուցեալ , որոց դրանց ճակատներ նմանօրինակ մանր քանդակներով զարդարուած են : Ասոնց միոյն մէջ գմբեթաւոր յարկի մը տակ ինն շիրիմք կան , որոցմէ մէկն յախճապակով զարդարեալ է :

Սոյն չէնքեր կը ցցուեն թէ ինչ աստիճան կատարելութեան հասած էր այն ատեն ճարտարապետութեան արուեստը , և թէ ինչ հարստութեան տէր էին այն չէնքերը կառուցանողք : Ժամանակը մեծ փնաս տուած է այս շինուածոց . ռամիկ ժողովուրդն ալ նպաստած է անոնց աւերմանը , այն հոյակապ մնացորդներէն ընտիր ընտիր նիւթեր առնելով ու իրենց դձուճ չէնքերուն գործածելով : Վերոյիշեալ դուռը սպիտակ կճէ է , թեպէտ եւ այժմ սեւցած ու մրտած է : Շէնքին բուն մարմինը տեսակ մը շիկագոյն քարէ է : Ճարտարապետական ոճն Արաբացոց ոճին մէկ տեսակն է , որ Սպանիոյ Մաւրիտանական ոճէն կը տարբերի : Այս դռները շինողք գոհ չըլլալով այն կերպ զարդերէն , զորս քանդակած են , այլ և այլ գոյներ տուած են անոնց :

Սեբաստիա ունի բաւական նշանաւոր

ուխտատեղիներ , որք զբօսատեղիք են միանգամայն : Ասոնցմէ մին է Ս. Նշան , որ կառուցեալ է Մէյրէզում լերան ստորոտը , յորում կան առաջնորդարան , վարժարան և սեղանատուն :

Սեբաստիոյ շուրջն կը գտնուին իբր 300ի մօտ մեծ և փոքր զիւղեր :

Արուեստք ըստ բաւականին զարգացեալ են և տեղական պիտոյից համար ամեն տեսակը կը գտնուի : Զգեստներու նորաձեւութիւն մտած չէ այս քաղաքը , կանոնց հագուստը տեղական՝ բայց շնորհայի չէ :

ԴԻԻՑԱԳՈՒՆՔ ԱՅՆԱՑՈՒԹԵԱՆ

Գ Լ Ս Ի Խ Դ .

ԱՐՈՒԵՍՏԱԳՈՐԾԻ ԵՒ

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՔ

(Շարունակութիւն . տես Տետր 22)

Ժամանակ մի Բըքի Սեմ — Թօմա խանութին մէջ կարգապետի և զնոյի պաշտօն վարելէ վերջը , 1862ին Պաք և Սէվր ժողոցներուն անկիւնն դառնուած փոքրիկ խանութ մի մտաւ :

Պօն — Մարչէն էր սա , կամ գէթ այն սկզբնական վայրն , ուրկէ պարտէր ծնիւ ապագայ խանութն : Սոյն վայրն գեռ կեցած է , հսկայ չէնքերու մէջ խառնուած , որք իւրեանց սկզբնակէտն գտած են անդ . քսան քառակուսի մէթր երեսունի , այն ատեն տարին 400,000 Փրնքի գործ կը տեսնէր : Այսօր մի հաշուեհաշան միայն սոյն նախկին փոքրիկ խանութին տեղն կը բռնէ , այն ալ կիսով միայն :

1869ին Պօն Մարչէի առեւտրոց թիւն քսան և մէկ միլիոնի կը հասնէր . Պոսիքօի վաճառատունը մտնելէն երեսուն տարի վերջը՝ հարիւր միլիոնի կը յանգէր :

Պուսիքօ միայն մեծ արուեստագէտ մի չեղաւ . հայրական խնամքով մի իւր գործաւորաց վիճակին կը կարեկցէր , նոցա կրթութեան հոգն և նոցա ապագայն իւր վերայ կ'առնուր ու մասնակից կ'ընէր զայն ըստ իւր շահուց : Մին է սա այն գեղեցիկ օրինակներէն , զորս կարելի է յիշել ցցունելու համար բարեգործ մարդ մի , որ աշխատութեան և կամաց շնորհիւ կը բարձրանայ :

Ժամանակակից մի քանի երեւելի վաճառականներ և արուեստագործներ նկարագրելէ վերջը , անցեալին վերայ շրջան մի ընելով , Գաղղիոյ վաճառականութեան հիմնադիրներէն միոյն , այսինքն Ժաք Քէօրի փառաւոր անունն պիտի յիշենք , որ իւր աշխատութեամբ և յարատեւութեամբ ԺԵ . դարուն , սկիզբն պարզ գործաւորի մը վիճակէն ընկերական սանդուխին ամենաբարձր աստիճանն ելաւ :

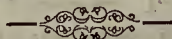
Պուրժ քաղաքէն ոսկերչի մի գաւակ էր նա որ իւր երիտասարդութիւնն փողերանոցի մի մէջ գործաւորութեամբ անցուց : Ժաքի ստացած լաւ դաստիարակութիւնն , առեւտրական գործոց մէջ ցցուցած մեծ ընդունակութիւնն , նախ և առաջ Պուրժի փողերանոցին տնօրէն ըրին զայն , յետոյ Գաղղիոյ ելեւմտից վարչութիւնն յանձնուեցաւ իրեն՝ արծաթեղինաց վերակացու համեստ տիտղոսին ներքեւ : Յամաքի և ծովու վերայ , քրիստոնեայներու և օտարակրօններու հետ , մուշտակներու , գինուց , նստարեղինաց , ոսկեթել և մետաքսեայ կերպաններու կարեւոր վաճառականութիւն մ'ըրաւ , երեք հարիւր թղթատարներ գործածեց և առանձինն Գաղղիոյ և Իտալիոյ բոլոր վաճառականներէն աւելի Քործ տեսաւ , Մովերն լի էին իւր նաւերով . միայնակ ճէնովայի և Վենետիկի հանրապետութեանց արուեստական հանճարին հետ մաքառեցաւ , որոց մէջ

քէն խլեց այն ահագին գումարներն , զորս Սրեւելքէն կը շահէին : Իւր հարստութիւնն այնչափ հսկայական եղաւ , որ առակի կարգ անցաւ . « Ժաք Քէօրի նըման հարուստ » ըսել և կարծեցին թէ փիլիսոփայական քարն գտած էր :

1843 ին է որ Ժաք Քէօր տուն մի կառուցանել տուաւ որ իւր թուականին տէրութեան ամենագեղեցիկ տունն համարուեցաւ : 1682 ին Պուրժի քաղաքապետէն ծախսու առնուելով , այսօր քաղաքապետութեան և արդարութեան պալատի տեղ կը ծառայէ :

Ամեն դռներուն վերայ ճարտարութեամբ յօրինուած քանդակներ կը տեսնուին . ամենուրեք Սէն—Ժաքի և սրտի պատեաններով կազմուած զինանշաններ կը գտնուին : Քարաչէն և շքեղ վանդակի մի վրայ գոթական գիրերով սոյն գեղեցիկ և ազնիւ նշանաբանն կը կարդացուի :

« Արիասիրտ մարդուն համար ողիմջ անկարելի է : » Ժաք Քէօրի սոյն տունն այցելելով , եթէ մարդ միտքն բերէ նորա տիրոջ խեղճ ծագումն , կ'զմայլի սոյն աշխատութեան զիւցապնին վերայ , նախագնաց բոլոր անոնց , որոց ազնիւ կեանքն նկարագրեցինք :

Փ Լ Ա Ռ Խ Ե .

ՆԿԱՐԻՉՔ , ԳԱՆՊԱԿԱԳՈՐԾՔ ԵՒ ԵՐԱԺԻՇՏՔ

Աւելի կը պարծիմ եթէ անշան ծնունդէ մի լինելով , պատուաւոր կերպիւ տունն չիմենմ , քան թէ մեծ ազգատոհմ մի սերելով նշանակեմ և կործանեմ զայն իմ մոլութեամբ : Զայն , մի խոյս լնաց ՊԵՏԱՅԵՈՒԹՅՈՒՆ ԶԵԼԻԻՆԻ Հանճարն բնածին ծիրք մ'է , բայց եթէ արուեստական դաստիարակութեամբ

չ'կատարելագործուի, երբեմն անզօրութեան կը մատնուի: Պալլադ իւր ամենապերճ և նշանաւոր երեսներէն միոյն մէջ, աղնուազոյն ճաշակաւն սյապէս բացատրած է սոյն գաղափարն:

Հաստատելէ յետոյ թէ արուեստին երկու կիսագնդաց այսինքն յղացման և իրականացման մէջ անդունդներ կը գտնուին, Պալլադ այսպէս կը շարունակէ. « Մտածել, երազել, գեղեցիկ երկեր յղանալ քաղցրալից զօղում մ'է: Հիսաքանչ գըլանիկներ ծխելու կը նմանի: Այն ատեն գործն մանկութեան շնորհից աղնուութեան մէջ կ'երեւի, ծաղկին սիրուն գոյներովն և անդատին ճաշակուած պըտուղի մի արագընթաց հիւթերովն: Այս է ահա յղացումն և իւր հաճոյքներն... բայց իրացնել, մեծաւ աշխատութեամբ մեծցնել մանուկն, քնացնել զայն ամէն երեկոյ կաթնալից, մօր մի անսովառ սըրտովն դրկել զայն ամէն առաւօտ, հարիւր անգամ գեղեցկագոյն զգեստներով հագուեցնել զայն, զորս անդադար կը պատահէ. բայց չաբստափիլ այն տաղնապալից կենաց յուզումներէն և կենդանի հրաշակերտն հանդիսացնել զայն, որ կը խօսի ամեն նայուածներուն՝ քանդակագործութեան, ամեն մտաց՝ գրադիտութեան, ամեն յիշատակաց՝ նկարչութեան, և ամէն սրտերուն՝ երաժշտութեան միջոցաւ. իրականացումն է սա և իւր գործերն. ձեռքն ամեն վայրկեան յառաջանալու է, միշտ պատրաստ գլխուն հնազանդելու: Արդ, գլուխն հրամայելու համար ստեղծիչ յօժարութիւններն չունի... »

« Յղացման սոյն սովորութիւնն, մայրութեան սոյն անխոնջ սէրն, որ մայրն կ'ընէ (այն բնական հրաշակերտն, զոր Բաֆայէլ այնչափ լաւ հասկցած է) վերջապէս, սոյն ուղեղային մայրութիւնն զոր այնչափ դժուարին է նուաճել, զարմա-

նալի դիւրութեամբ մի կը կորսուի: Ներշնչումն, հանճարին առիթն է: Կը վազէ նա, ոչ թէ ածելիի մի վերայ, այլ օդին մէջ, ագռաւներու երկմտութեամբ կը սրանայ. գօտի չունի ուրիշ բանաստեղծըն կարողանայ բռնել զայն, իւր մաղերն բոցեր են, կ'ազատի նա նման այն սպիտակ և վարդագոյն բոցակէզներուն, որք որսորդներու յուսահատութիւնն են: Ուստի աշխատութիւնն տաղտուկ պայքար մ'է, որմէ կ'երկնչին բայց կը սիրեն վերստին այն վայելուչ և զօրեղ կազմութիւններն՝ որք յաճախ կը խորտակին: Ներկայ օրերու մէջ բանաստեղծներէն մին սոյն ահաւոր աշխատութեան վերայ խօսելով կ'ըսէր, « Յուսահատութեամբ կ'սկսիմ, բայց տխրութեամբ կը բաժնուիմ: » Թող գիտնան տղէտներն, եթէ արուեստագէտն իւր գործին մէջ չ'դհաւալի՞, ինչպէս Կուրտիս անդնդին մէջ, ինչպէս զինուորն բերդին մէջ, առանց խորհելու, և եթէ այն խառնարանին մէջ, չաշխատի նման ժայռի մի մէջ թաքեալ մի բովազործի, եթէ դիտէ դժուարութիւններն փոխանակ զայնս մի առ մի նուաճելու, նման դիւթութեանց այն սիրահարներուն՝ որք իւրեանց իշխանահիւներն գտնելու համար նորածին կախարդութեանց դէմ կը մօքառէին, գործն անկատար կը մնայ. կը կորսուի այն գործարանին խորն, ուր արտադրութիւնն անկարելի կը լինի և արուեստագէտն իւր տաղանդին անձնաստեղծութեան ներկայ կը գտնուի: Բօսինի՝ Բաֆայէլի հանճարին եղբայրն, զարմանալի օրինակ մի կ'ընծայէ, չքաւոր իւր երկտասարդութեան մէջ՝ կարօտ իւր ծերութեան: Այս է վարձատրութեան մի պատճառն, այսինքն այն յաղթանակին, այն դափնիին, զորս մեծ բանաստեղծներու և մեծ զօրապետներու կը շնորհուին: »

Ահաւասիկ այս կերպիւ կը ցցունէ թէ

որ և է գործ մի արտադրելու համար հան-
ճարաւոր մարդն աշխատիլ, մաքառիլ և
յաղթել սլարտի: Նկարիչք, քանդակա-
գործք, երաժիշտք, բանաստեղծք, ամե-
նըն եւս աշխատութեան մեծ օրէնքին
ենթակայ են, առանց որոյ և ոչ մի ա-
ռայադիմութիւն կարելի է, բայց որոյ
օգնութեամբ ամէն գործեր կարելի կը
լինին:

Շարունակելի

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

ՈՒՆԻԱ ԿԱՄ ԶԵԹՈՒՆ

ԼԵՆՆԱՅԻՆ ԱԻԱՆ Ի ԿԻԼԻԿԻԱ

ՆԿԱՐԱԳԻՐ

Տեղական, Կենսական, Բանասիրական
եւ Լեզուաբանական

Գրեց Յ. Յ. ԱՂԱՀՎԵՐՏԵԱՆ

Սոյն նորատիպ մատենն, որ բաւա-
կան զեղեցիկ տեղեկութիւններ կը պա-
րունակէ Ունիոյ վրայ, կը վաճառուի
ամեն զրաւաճառաց քով, ի գին 10 զրշ:

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ

ՀԱՄԱՐԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Բ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ճօխացեալ կարեւոր յայտնածովք
ի ՊԵՏԱ ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԱՅ

Ի Ն. ՏԻԶԷՆՃԵԱՆԷ

Սոյն դասագիրքն, որոյ օգտակարու-
թեան և կարեւորութեան յայտնի ապացոյց
մ'է առաջին տպագրութեան դատած ըն-
դունելութիւնը, այս անգամ ի լոյս ե-
լած է Նշան Կ. Պէրպլերեանի տպարանէն
մաքուր տպագրութեամբ, առաւել կա-
րեւոր յաւելումովք և առաւել ընդար-

ձակ բացատրութեամբ և ծանօթութեամբ
ճոխացեալ:

Կը վաճառուի Պոլսոյ կողմը բոլոր հայ
զրաւաճառաց, Պաղչէ դարու ջրավաճառ
Պօղոս և Յակոբ աղայից քով և Օսմանեան
գրատունը, Կալաթա Յակոբ Արշակ Էֆի-
վաճառատունը:

Գին կազմեալ օրինակին 25 զրշ. ար-
ժաք:

ԹԱՓԱՌԱԿԱՆ ՀՐԵԱՅ

Պատկերազարդ

Հրատարակուեցան 18, 19, 20, և 21րդ
թերթերն:

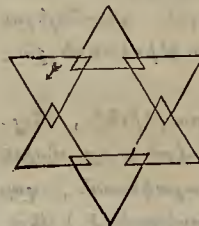
Առաջին հատորոյ բաժանորդագրու-
թեան գինն է 25 զրշ: Մէն մի թերթ
50 փարա:

Առաջին հատորին ամբողջանալէն յետոյ
գինն է 30 զուրուշ:

Հրատարակուեցաւ ԱՂԵԻԼԻ ամսատետ-
րի նոյեմբերի թիւն, որոյ հետ կը բաժ-
նուի 1884 տարւոյ առաջին պարգեւն,
որ է իւղաներկ զեղեցիկ մի պատկեր:

1885 տարւոյ համար բաժանորդ. գըր-
ուիլ ցանկացողք պարտին զիմեւ հանդի-
սիս խմբագրատունը: Բաժանորդագրու-
թեան գինն է 3 ռուբլի (36 զրշ. մեճիւս),
իսկ դաւառաց համար 45 զրշ:

— Կ'ազդարարուի Աղբիւրի Մեծ.
խմբագրութեան թէ՛ 11րդ տետրերու
ծրարին մէջ Աղբիւնուպօլիս զրկուելիք 3
օրինակներն պակաս էին:

Սոյն հանելուկն լուծեց
Ա. զն. օրիորդ Վարդու-
հի Յ. Շաւրեան:

ՀՐԱՏԱՐԱԿԻԶՔ — ՆՇԱՆ Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ ԵՒ Ս. ՏԵՌԱԼԵԹԵԱՆ — ԽՄԲԱԳԻՐ Կ. ԳԱՐԱԿԻԼԵԱՆ
Տպագր. ՆՇԱՆ Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ — Պոլիս, Էսքի Զապթիյէ ճատտեսի, քիւ 63